47. ՇԱԳՅԻՐԴ ՄՈՒԽԱՆԸ

Ինիս ա, չինիս մին քյասիբ կընեգյ ա ինիս։ Մեհետ տահանք եր ըն կընաս, քյինիս քաղաք։ Քյինիս ըն էտ կնգանը ախպորը տոնը։ Մին քանի օր ըտեղ կընալանը ետը, տըսնաս ըն վեր ըտեղ փիս ա։ Ուրանց փիս ըն յըշիս։

Էտ կընեգյը եր ա կընաս, թա։ — Բալա՛, եք, քյինինքյ տոն, բալի մին թանրավ ապրինքյ։

Տղեն անըմը Մուխան ա ինիս։ Էտ տղան յոր ա ունես, ըսես. — Ա՛ մար, տու քյինի, յըես ըստեղ կընաս ըմ։

Դային ըտրան ըսես ա. — Վախի մեր, դային քյըեզ էնքան օքուտ կտա, վեր քու օխտը պորտիտ էլ հերիքյ ա, լհա թաքյ իմ խոսկիս անշուկ օնիս։

Մուխանեն մարը լաց ինիլավ հղե յա ընգնես բիդի տոն։

Մին օր Մուխանը թա.— Դոյի էշը եր կալ քյինինքյ շըհարը։

Էշին յըրա մին քանի չըվալ, պեն ըն տինիս, հղե ինիս բիդի թաքավերեն վըեսկուն ամբարը։ Մուխանը պիցիրնաս ա հուրթը, ահետ ընդղան քյինդիրավ կախ ինիս բիդի կըլխիվեր, վըեսկեն ըծես չըվալը։

Դային տիյերան ծիքյ ա տաս պըցրցընիս։ Քյանդիրը թաղադան կախ ա տաս, Մուխանը պիցրընաս ա։

Ահետ տինիս ըն էշին յրան, քըշիս, պիրիս ուրանց տոն։ Ըտրանա ետը մին խիլլա վախտ տըժըրոթուն չըն քըշիս։

Թաքավերեն մարթիքյը քյիս ըն, թա վըեսկե յոր օնին, տըսնաս

ըն վեր, վրեսկեն պրկասալ ա։ Հինչքան մեչը մարթ ըն քըցիս, կը-
րես չըն, թա կյողեն ճարին։

Թաքավերը վեր էտ ըսկնաս ա, ըսես ա թա կյիժվի, ճըղճըղաս
ա ուրան վազիր-նազիրին յրան, թա. — Քուռակու տղեքյ, տուք
ըշտեղ ը՞ք իլալ, վեր մեր մուլքյը կյուղացալ ըն։ Դե քյեցեքյ վրես-
կուն ըմրարեն չորք թըրաքավը չալա կտրեցեքյ, մաչը կուպրավ
լըցեքյ, վեր կյոզը կյա մաչն ընգյնե, փրանինքյ։— Թաքավերեն
մարթիքյը տի էլ ընես ըն։

Մուխանը տրսնաս ա, վեր վրեսկեն պրծնելի յրա յա, էլլա
գայուն նհետ, էշը ըռշկրնեն ըրած հղե յըն ինիս բիդի թաքավերեն
վրեսկուն տեղը։

Դային ըսես ա. — Էս դոնումս էլ յըես նի մննիմ։

Լհա՞ վրեննը փուխիս ա, բուրդան խրվիս ա կուպրավ լիգյը
չալան, էլ կըրես չի, թա տուս կյա, էլ մին էլ ճար չինիս։

Մուխանը ճարը կտրած ղամանն տուս ա ունես, դայուն կլոխը
կտրիս, շանը թողիս կուպրըմը խրված։ Ետ ա տեռնաս, կյաս տոն։

Կլոխը թըղիս ա, ետնան դայուն կնդանը ամեն հինչը ըսիս։

Էքյսը թաքավերեն մարթիքյը քյիս ըն տրսնաս մին անկլոխ
մարթ կուպրումը խրված։

Մնաս ըն մաթ մնացած։ Մեյիդը տուս ըն ունես, տինիս հղցեն
մաչին, էրկու ստրաժնիդյ էլ կոխկեն։

Մուխանը էտ սկնաս ա ըսես.— Քռակեն, քյննական ըմ դա-
յուն կյուղանամ, պիրիմ։

Մին եղան ա յոր ունես, էշին նստիս, տրմբըլա թխելավ քյիս
հանիս դայուն մեյիդին։ Վեր ստրաժնիկնեն ըտրան տրսնաս ըն,
ըսես ըն. — Ա՛յ մարթ, առաշկրտ ծմակ ա կյաս, քշերրս ըստեղ
կաց, ուստեթանա. կըքյնիս։

Մուխանն ըսես ա. — Չէ, քյինիլ բիդիմ, վրխիս ըմ էտ անկլոխ
մարթը էշս կյուղանա։

Վերչը մընաս ա, հաց, արաղ ա տուս ունես, ստրաժնիկներեն
հրաքցնիս, լուլ շինիս, դայուն մեյիդը կըպես ա էշին, էշը հըղն
տինիս, ինքյն էլ ըտրանց քըշտին պարանց ընդնիս, քոն ինիս։ Էշը
ինքյը-ինքյը թուշ հրսնես ա տոն։ Քրռակենը մեյիդը թըղիս ա։
Ուռութանա եր ըն կընաս։

Էտ Մուխանը էշրս, հա՞ էշս ընելավ, ճղճղաս ա, լաց ինիս

Ստրաժնիկնեն պիրիս ըն էշին հախը տաս Մուխանեն, հղ-
տինիս։ Ուրանք էլ քյիս թաքավերեն ըսիս։

— Թաքավերն ապրած կենա, քըշերես եկալ ըն մեյիդը կյուղացալ։

Թաքավերն ըտանց յըրան կըզնվես ա։

Էս դոնոումս էլ թաքավերը պիրիս ա մին քանե օղտ ուրուր անա կըպուտիս, թա. — Մհենգյ էլ հու վեր կըրիս ա, թող կյա կյուղանա։

Մուխանը մին պերակ սիմ ա յոր ունես, կպիս ըռաշկե օղտեն չըվալան, կյաս տոն։

Քշերը վեր ղարավուլչիքյը քոն ըն ինիս, սիման ծիքյ ա տաս, օղտերը լոխ պիրիս ուրանց տոնը, պեռները վեր ունես, օղտերն էլ մըրթուտես, ըծիս կըրըսնեն։ Էքյսը թաքավերը վեր սկընաս ա, ընդրանա շատ ա կզնըվես։

Էտ վախտն էլ մին օրիշ թաքավեր խայտառակ ա ընիս, էս թաքավերեն, թա. — Տու հի՞նչ թաքավեր ըս, վեր կրիս չըս մին ժուլիգյ ինիս։

Էս թաքավերը ղըղարու յա կյաս։ Հրամման ա տաս, ըսես. — Հու վեր կյողը քթենա, ուրան քաշավը մին վրեսկե յըմ տըլական։

Մին պառավ կնեգյ տուս ա կյաս, թա յըես կըքըթնամ։ Քիյս ա տոն, շենը շոռ կյալավ օղտու մես ուղիս։ Մուխանանց տանը քռակենը պիրիս ա օղտու մես տաս էտ կնգանը։ Ահետ էտ Մուխանը տուս ա կյաս տրռնան տրեսնաս, վեր պառավը դըրրըզեն նշան ա ըրալ, ինքյն էլ օղտու մըեսը ծեռքեն քյնիս ա։ Մուխանն ըսես ա. — Ա՛ պառավ, էտ խե՞ խրեգյ ըն տվալ, քյինինքյ շատ տամ։

Տնիս ա կլոխը կտրես քցիս կարասը։

Թաքավերը տրսնաս ա պեն չի տուս կյաս, մին պեն ա կյիրիս շըհարեն պըտերեն նեստա տաս, վեր էտ կյողը հու վեր վերե յա, թող տուս կյա։

Մուխանը տուս ա կյաս։ Թաքավերը պիրիս ա, թա՞ քըցի գուսաղիանան, վեր էքյսը բիդի կախ տան։

Մուխանը ղարավուլչուն ըսես ա. — Թողեցեքյ քյնամ չոլը, էլհա կյամ.— Պիրիս ըն ծեռքը բըխով քցիս, թա՝ քյինի։

Ա՛յ հա՞յ Մուխա՞ն, բըխովը քարեն տո, կոտրե ետնան, էն վեր էն օղտեն մեսը ծողող պռավեն կոռնը էնա իլալ կուտնուտակեն, էտ չուրացած կոռնը կկապե մին քոլու անավ, ինքյըտ փախե։

Ղարավուլչին ծիքյ ա տաս, ծեն ա տաս, Մուխանը քյիս չի, Մին խիլլա՞ վախտանը ետը տրանք քյիս ըն տրսնաս քոլու անա մին չոր կոռն ա կապած։ Քյիս ըն թաքավերեն ըսիս։

Թաքավերը լափ կըաղես ա։ Թաքավերեն ախճիգյը ըսես ա.
— Ա՛ հա՛ր, ինձ պեց թող, յըես քյինիմ կյողեն քթենամ։

Թաքավերը թուղես ա։ Ախճիգյը յոր ա օնես սաղ քղաքեն ժողովուրթը հրվըքես, պիրիս ղալ ընես։ Իրեք օր տուՀղնը, ծարավ պըհիս։ Մեր Մուխանը սուաբփուս եր ա կնաս, քյինիս Թաքավերեն ըխճկանը կոխկը, ըսես թա. — Հինչ ըրալ ըմ, յըես ըմ ըրալ, դե հինչ օգըմ ըս, ըրա։ Ինքյն էլ շատ նախշուն տղա յա ինիս, պարանց ա ընգնիս, Թաքավերեն ըխճկանը նըհետ քոն ինիս։ Քշերը, վեր կործը պրծնիս ըն, Մուխանը քոն ա ինիս։ Թաքավերեն ախճիգյը մըկրատավը Մուխանեն բեղեն կեսը կըտրիս ա, ինքն էլ քոն ինիս։ Էս դՀՀնըմ էս Մուխանը եր ա կնաս, մկրատը յոր ունես հինչքան բղՀավուր մարթ կա, էտ թուփ եկած ժողովուրթեն մաչին, լոխին բեղին կեսը կտրիս։

Էքսը Թաքավերեն ախճիգյը ծրծըղելավ քյիս ա, թա. — Ա՛ հար, կյողեն քըթալ ըմ, հուրու բեղեն կեսը կտրած ինի, էն ա։

Հի՞նչ... Քյիս ըն տըսնաս լոխ էլ կես բիղանի յը՞ն։

Թաքավերը ուրթումն ա ուտես, թա. — Հու վեր վերե յա, թող կյա, ասի։ Ցրես ընդրան նի չըմ կյըլՀական։

Մուխանը քյիս ա, թա. — Թաքավերն ապրած կենա, լոխ յըես ըմ ըրալ։

Թաքավերն ըսիս ա. — Դե, լՀավ, Թաքավերոթունս քյըեզ ըմ տամ, ախճիգյս էլ, թՀաքի ինձանավ շուլուղ անող Թաքավերին կլՀոխը մին պեն պիրիս։

Մուխանը թա.— Մին կյուլու մորթե տո, ընդրան սաղ-սաղ պիրիմ։

Թաքավերը, հինչ ուղիս ա, տաս ա։ Մուխանը մին ղութի էլ յոր ա ունես, մին փայտոնե մաչի տինիս, քյիս էն օրիշ Թաքավերեն դրրբըզավը նի մընիս, հունցու ղոնաղ։

Քըշերը եր ա կընաս բաղըմը կյուլին մորթեն շոռ ունես, քիշերեն կեսըմը նի մննես Թաքավերեն կըլխանը երը զընգոլակնեն զընգզընգցնելավ, ղՀմՀան ծեռքեն վրեննը կընաս, Թաքավերը եր ա թուչիս։ Մուխանը, թա.— Ցրես Կափրիել հրիշտրակն ըմ, եկալ ըմ քյըեզ տանիմ, հրվաքվի, քյիս ընք երգյինքյը։

Թաքավերը տուՀղտուՀղաս ա, թա. — Ջանըս քե մատաղ, թող էքյուծ կենամ բաղարաքյ անիլ տամ, խխոցրս, պենին տրեսնամ, ՀՀետ եք ինձ տար։

— ԼՀավ։

Էքյսը քըշերվա էտ վախտը տեղան տուս ա կյաս, կըրբվաթեն

տակեն կյեղած կյո̈ւլին մորթեն ուրա̈ն զնգուլակներավը յոր ունես, փըրթըթես, վեր սա̈ս չանե, քյինիս թաքավերեն կյումըմը կնաս, յավաշ-յավաշ կյաս թաքավերեն ըկուշկավը նի մննես, կլխանը երը կրղնիս։ Թաքավերը մնաս ա բըղըրյար։

Մուխանն ըսես ա.— Դե եր կաց քյինինքյ։

Թաքավերը եր ա կընաս։ Մուխանը ըտրան տընես ա բաղը, ըշտեղ ծըռերեն տակեն էն ղութին կյեղալ ար։ Ըսես ա. — Նի մուտ մաչը։ Թաքավերը նի յա մննես ղութին։

Մուխանը մին թա̈հրա̈վ ղութին տընես ա, փյտոնըմը տինիս, փայտոնը քըշես թո̈ւշ ուրա̈նց թաքավերեն պալատը, ըսես. — Թաքավերն ապրած կենա, է՞ս ա. քյըեղ յրա մաղաղ ընե՛ս, թա խե՞ չըս կըրես քու երգյիրըմըտ կյուղոթունը թա̈րգյ անե՞ս, դե մհենգյ տես, յըես ուրա̈ն էլ ըմ կյուղացալ, դե թող մհենգյ էլ տնա̈զ անե։

Էտ պերած թաքավերը տկլոր, հըմընչիլավ ըսես ա. — Դե էլ անիլ չըմ, ինձ պեց թողեցեք, յըես քյինիմ։

Պեց ըն թուղես, քյինիս ա։ Ընդրանա ետը թաքավերը ուրա̈ն ախճիգյն էլ ա տաս Մուխանեն, թաքավերոթունեն կեսն էլ ա տաս, օխտը օր, օխտը քըշեր հրսանիքյ ըն ընես։ Ըտրանա ետը Մուխանը ժողովուրթին լա̈վ ա պըհես։